

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ -
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΠΕΑΕΑ - ΔΣΕ)
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΛΕΣΒΟΥ

Λέσβος, τα κόκκινα νησί

ΙΟΥΝΗΣ 2023

Το ηθικό μεγαλείο των λαϊκών αγωνιστών και η δύναμη του λαϊκού παράγοντα

Αχιλλέας Κοντάρας

Ο βετεράνος αντιστασιακός Μένιος Αδαμίδης είπε: «Γεννηθήκαμε μέσα στη φτώχεια, δεν μάθαμε γράμματα, ήμασταν παιδιά της καθημερινής βιοπάλης. Ζήσαμε Μικρασιατική Καταστροφή, Παγκόσμιο Πόλεμο, Κατοχή, Εμφύλιο. Περάσαμε από φωτιά και σίδηρο, γνωρίσαμε τα ξερονήσια και τις φυλακές. Πολλοί από μας τουφεκίστηκαν πάνω στο άνθος της νιότης τους. Ήπιαμε το πικρό ποτήρι της ήττας, των διώξεων, του κατατρογμού. Η αστική προπαγάνδα θέλησε να μας θάψει μέσα στη λάσπη, μα εμείς δεν μαγαριστήκαμε. Και σήμερα, που σαν τον ήλιο γέρνουμε αγάλι-αγάλι στο νυχτερινό μας κοιμητήριο, έχουμε τη συνείδησή μας ήσυχη ότι πράξαμε το δίκαιο και το σωστό. Και αισθανόμαστε την ικανοποίηση ότι αφήνουμε στους νεότερους μια πλούσια παρακαταθήκη, μια στάση ζωής

που αποτελεί φωτεινό παράδειγμα, έναν μπούσουλα για να πορευτούν στα φουρτουνιασμένα πελάγη του μέλλοντος.»

Τεράστιο το ηθικό μεγαλείο αυτών των απλών λαϊκών ανθρώπων, οι περισσότεροι απ' τους οποίους δεν είχαν την τύχη να τελειώσουν ούτε καν το Δημοτικό Σχολείο, κι όμως σήκωσαν το κεφάλι πολύ ψηλότερα από μας, «...τράβηξαν ψηλά. Δύσκολο πια να χαμηλώσουν. Δύσκολο και να πουν το μπόι τους», όπως γράφει ο Γιάννης Ρίτσος στη θάνατη «Ρωμιοσύνη» του. Κέρδισαν την αναγνώριση και καταξίωση των ανθρώπων όλου του πολιτικού φάσματος, έθεσαν τη ζωή τους στη υπηρεσία του κοινωνικού συμφέροντος και λίπαναν με το αίμα τους το δέντρο της λευτεριάς και της κοινωνικής δικαιοσύνης, αγαθά χιλιάκριβα που, αν δεν ήταν αυτοί, δεν θα τα απολαμβάναμε εμείς σήμερα, έστω και κουτσουρεμένα, στη σύγχρονη συγκυρία της διανυόμενης παγκόσμιας δομικής κρίσης του καπιταλισμού, που εκφράζεται με όξυνση των παγκόσμιων ανταγωνισμών, πολέμους, έξαρση του προσφυγικού και μεταναστευτικού προβλήματος, καταστροφή του περιβάλλοντος, νέο εργασιακό μεσαίωνα, έκπτωση των ανθρωπιστικών αξιών και πολλά άλλα δεινά.

Αγωνιστές που εμφορούνταν από τις κομμουνιστικές αξίες: συλλογικότητα, ανιδιοτέλεια, αυταπάρνηση στον αγώνα για τα λαϊκά συμφέροντα, γνώση, αξιοπρέπεια, ανθρωπιά, ταξική αλληλεγγύη, προλεταριακό διεθνισμό, αγώνα ενάντια στους ιμπεριαλιστικούς πολέμους. Αντιλαμβανόμαστε την τεράστια διαφορά αυτού του ανθρωπιστικού προτύπου από το αντίστοιχο που καλλιεργεί στην εποχή μας η κυρίαρχη αστική ιδεολογία και προπαγάνδα και που ωθεί στον ατομικισμό, στο φιλοτομαρισμό,

στον ωχαδερφισμό, στην αποχή από τη συλλογική δράση και τους κοινωνικούς αγώνες, στην ξενοφοβία και στο ρατσισμό, και τελικά στο φασισμό-νεοναζισμό, δηλητηριάζοντας τις ψυχές ιδιαίτερα των νέων ανθρώπων.

Η πίστη στις κομμουνιστικές αξίες στάθηκε το βασικό στήριγμα χάρη στο οποίο εκατομμύρια άνθρωποι, σε παγκόσμια κλίμακα, κατόρθωσαν να ξεπεράσουν μύριες δυσκολίες με το κεφάλι ψηλά, επιδεικνύοντας ακατάβλητο θάρρος, ηρωισμό, καρτερικότητα, πρόκληση στον ίδιο το θάνατο.

Ήταν πολλοί και μάλιστα δυνατοί εκείνοι που βάλθηκαν τόσα χρόνια να εξαφανίσουν τους αγωνιστές αυτούς, να σβήσουν τα ίχνη τους από τον ορίζοντα της συλλογικής μνήμης. Τα ίχνη όμως δεν έσβησαν. Οι μορφές τους ζουν στην ιστορία του τόπου μας και της πατρίδας μας. Ζουν στις κατακτήσεις, που χάρη και σ' αυτούς κερδήθηκαν. Ζουν σ' εκείνα για τα οποία πάλεψαν: το ψωμί, το οχτάωρο, το συνδικάτο, την κοινωνική ασφάλιση, το καθολικό δικαίωμα της ψήφου, την ισοτιμία της γυναίκας, την ανεξαρτησία, την ειρήνη, τη δημοκρατία, το σοσιαλισμό, την ελευθερία του δημιουργού, την περηφάνια του ανθρώπου που δε σκύβει το κεφάλι στα αφεντικά, την τιμή του ανθρώπου που δε συμβιβάζεται με ό,τι μειώνει την ανθρωπιά του.

Όλα αυτά και πολλά άλλα κατακτήθηκαν μετά από μακρόχρονη σκληρή πάλη των κομμουνιστών και των άλλων αριστερών και προοδευτικών ανθρώπων, του εργατικού και του μαζικού λαϊκού κινήματος συνολικά. Οι κατακτήσεις του αποστομώνουν όλους αυτούς που ισχυρίζονται, εκ του πονηρού ή αφελώς, ότι οι αγώνες δεν ωφελούν και το καλύτερο που έχει να κάνει ο εργαζόμενος είναι «να κάτσει στ' αβγά του», «να βουλευτεί», να συνταχθεί με τη στάση «σφάζε με αγά μ' ν' αγιάσω» ή με το «άρπα για να φας και κλέψε για να 'χεις».

Αν ανατρέξουμε στην ιστορία της ανθρωπότητας, θα διαπιστώσουμε κατ' επανάληψη ότι η δύναμη του λαϊκού παράγοντα έχει ήδη κριθεί για την αποτελεσματικότητά της. Όσα κέρδισε η εργατική τάξη, ο εργαζόμενος λαός, δεν χαρίστηκαν από κανέναν. Κατακτήθηκαν με σκληρούς αγώνες και θυσίες, με μπροστάρηδες τους κομμουνιστές, που υποχρέωσαν τις εκάστοτε κυβερνήσεις να τα θεσμοθετήσουν.

Πολλοί, μοιρολάτρες, φοβισμένοι και συμβιβασμένοι, αποτρέπουν το λαό από τους κοινωνικούς αγώνες στο όνομα ενός δήθεν «ρεαλισμού». Λοιδороύν τους στόχους πάλης του λαϊκού κινήματος και τους χαρακτηρίζουν ανεδαφικούς, εξωπραγματικούς, ουτοπικούς. Αν ο μικρός στο δέμας αλλά τεράστιος στην ψυχή ελληνικός λαός δεν ξεσηκωνόταν ενάντια στον μακραιώνο Οθωμανικό ζυγό γράφοντας το αθάνατο έπος του Εικοσιένα, αν ο ελληνικός λαός άκουγε τη «φωνή της λογικής» που του συνιστούσαν επί Κατοχής η εφημερίδα «Καθημερινή» κι άλλα πειθήνια όργανα της αστικής τάξης και δεν συγκροτούσε το ΕΑΜ και τον ΕΛΑΣ, για να λευτερώσει την πατρίδα μας, αν οι εξαθλιωμένοι Ρώσοι μουζικιοί δεν ξεσηκωνόνταν ενά-

Μπάμπης Θεοδοσίου

Φώτης Μπράτσος

ντια στην τυραννία του τσαρισμού τον Οκτώβρη του 1917, αν οι 82 σύντροφοι του Φιντέλ σκιάζονταν τη χούντα του Μπατίστα και δεν μπαρκάριζαν στο Γκράνμα κυνηγώντας το ακατόρθωτο, αν οι λιλιπούττειοι Βιετκόνγκ δεν απηφούσαν τη μεγαλύτερη στρατιωτική μηχανή του πλανήτη υποχρεώνοντάς την μάλιστα σε ταπεινωτική ήττα, αν όλοι οι λαοί του κόσμου, που τίναξαν από πάνω τους τα δεσμά της αποικιοκρατίας, εφάρμοζαν το «κάτσε Βασίλη φρόνιμα, να γίνεις νοικοκύρης», τότε η ανθρωπότητα θα βρισκόταν πολλούς αιώνες πίσω.

Είναι αλήθεια πως ορισμένες φορές οι αγώνες του μαζικού λαϊκού κινήματος είναι δυνατό να μην έχουν ένα άμεσο θετικό αποτέλεσμα. Όμως σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να θεωρούνται χαμένοι. Αντίθετα, αποτελούν λίπασμα για να καρποφορήσουν οι αγώνες που μέλλο-

νται. Κανένας αγώνας, λοιπόν, δεν πηγαίνει χαμένος. Τα λόγια του Ονορέ Μπαλζάκ, «απ' όλες τις σπορές που ρίχνονται στη γη, το αίμα των ηρώων δίνει την καλύτερη σοδειά», θα διατηρούν πάντα την ισχύ τους.

Ολόκληρη η ιστορία του λαϊκού κινήματος στην Ελλάδα είναι συνυφασμένη με αυτή των κομμουνιστών, είναι γραμμένη με το αίμα ανθρώπων που «βάδισαν στο θάνατο για χάρη της ζωής, που υπέμειναν το χειρότερο κάτεργο για χάρη της ελευθερίας». Αγωνιστών, που με την παλικαριά και την αυτοθυσία τους έκαναν τους δεσμούς αυτού του Κόμματος με την ελληνική κοινωνία δεσμούς αίματος, δεσμούς ζωής και πάθους. Ατέλειωτες είναι οι εκατόμβες των θυμάτων των απελευθερωτικών, των αντιφασιστικών, των ταξικών αγώνων. Αυτών που θυσιάσαν τη ζωή τους για έναν καλύτερο κόσμο. Που στήθηκαν στο εκτελεστικό απόσπασμα, που πέθαναν από τα βασανιστήρια και τις κακουχίες στις εξορίες και στις φυλακές, που έπεσαν στις τάξεις του ΕΛΑΣ και του ΔΣΕ ή από τα δολοφονικά χτυπήματα της εργοδοσίας και της κρατικής καταστολής. Αλλά κι εκείνων που βάδισαν τον ίδιο πολύπαθο δρόμο, όμως, από τύχη και όχι από υποχώρηση στις αρχές τους, κατάφεραν να επιβιώσουν, κρατώντας ψηλά ως το τέλος τα αιματοβαμμένα φλάμπουρα του ταξικού αγώνα. Ένα ατέλειωτο μαρτυρολόγιο με χιλιάδες τιμημένους νεκρούς...

Τους επικούς αυτούς αγώνες λάμπρυνε με πράξεις απaráμιλλης αυτοθυσίας, ηρωισμού και πατριωτισμού και ο αλύγιστος λεσβιακός λαός, γράφοντας χρυσές σελίδες με το αίμα και τα αβάσταχτα μαρτύρια των εκλεκτών παιδιών του, πλουτίζοντας ακόμα περισσότερο τις αγωνιστικές και δημοκρατικές παραδόσεις του τόπου μας.

Παναγιώτης Ευστρατίου Σινιόρος
Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής
Μέλος του ΚΚΕ και της ΠΕΑΕΑ-ΔΣΕ

Ιστορική αναδρομή στους αγώνες και τις θυσίες του λεσβιακού λαϊκού κινήματος

Βαθιές είναι οι ρίζες του εργατικού και επαναστατικού κινήματος στη Λέσβο. Ήδη από το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα μαρτυρούνται οι πρώτες συνδικαλιστικές οργανώσεις (βυρσοδεψών, καπνεργατών, τσαγκάρηδων, ραφτών, νηματοουργών κ.ά.), ως αποτέλεσμα της βιοτεχνικής και βιομηχανικής ανάπτυξης του νησιού και της συνακόλουθης εμφάνισης ακμαίου εργοστασιακού προλεταριάτου.

Τον Ιούνιο του 1917 γίνεται συνδιάσκεψη των σοσιαλιστικών οργανώσεων της Θεσσαλονίκης, Αθήνας, Πάτρας, Μυτιλήνης, Βόλου, Πειραιά και Κέρκυρας και αποφασίζεται η διεξαγωγή του 1ου Συνεδρίου. Στις 17 Νοεμβρίου 1918 ιδρύεται το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδας (ΣΕΚΕ), που το 1924 - στο 3ο Έκτακτο Συνεδρίο του - μετονομάζεται σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΚΚΕ).

Το Σεπτέμβριο του 1922, μετά τη μικρασιατική καταστροφή, το ΚΚΕ καθοδηγεί το πρώτο μαζικό κίνημα, «των παλαιών πολεμιστών», που παλεύει για ειρήνη, διανομή των τσιφλικιών στους ακτήμονες και αποκατάσταση των αγροτών προσφύγων.

Το 1928 ιδρύεται το Ενωτικό Εργατικό Κέντρο Μυτιλήνης που οργανώνει πολλές απεργιακές κινητοποιήσεις. Παράλληλα αρχίζουν να ξεφυτρώνουν και τα πρώτα εργατικά σωματεία της υπαίθρου.

Παρά τις διώξεις, το Κόμμα συμμετέχει στις εκλογικές αναμετρήσεις της περιόδου 1928 - 1936 και σημειώνει αισθητή επιτυχία. Στις βουλευτικές εκλογές της 19ης Αυγούστου 1928 το Ενιαίο Μέτωπο Εργατών, Αγροτών και Προσφύγων (Σφυρί-Δρεπάνι) έχει υποψήφιους το Φώτη Μπράτσο, τον Αχιλλέα Κοντάρη, το Χαράλαμπο Δελόγμα και το Νίκο Χαβαράνη.

Στις 5 Ιουλίου 1931 γίνονται αναπληρωματικές βουλευτικές εκλογές στη Μυτιλήνη και το ΚΚΕ έρχεται πρώτο στην πόλη με 1.658 ψήφους, ενώ όλα τα άλλα κόμματα μόλις συγκεντρώνουν 1.424 ψήφους (ψηφίζαν μόνον άνδρες). Η επιτυχία αυτή αναστατώνει τις Αρχές και τα συντηρητικά στοιχεία του νησιού και την επόμενη των εκλογών αρχίζουν οι διώξεις. Με απόφασή της τότε η ΚΕ του Κόμματος εκτιμά το αποτέλεσμα των εκλογών σαν ένδειξη επαναστατικότητας των μαζών και βαπτίζει τη Λέσβο «κόκκινο νησί», χαρακτηρισμός που μένει μέχρι σήμερα. Στις 26 Ιανουαρίου 1936 διεξάγονται οι τελευταίες βουλευτικές εκλογές πριν τη μεταξική δικτατορία και το Παλλαϊκό Μέτωπο κερδίζει 15 έδρες στη Βουλή, μία από τις οποίες καταλαμβάνει Λέσβιος κομμουνιστής βουλευτής.

Ψηφοδέλτιο εκλογών 1932

Λέσβιοι κομμουνιστές στις φυλακές
του Κάστρου Μυτιλήνης το 1937

Για να χτυπήσει και να τσακίσει το ανερχόμενο εργατικό κίνημα, η αστική τάξη προχωρά καταρχήν στην ψήφιση του «ιδιώνυμου» του Ελευθερίου Βενιζέλου το 1929 και στη συνέχεια στην εγκαθίδρυση της βασιλομεταξικής δικτατορίας το 1936. Οι κομμουνιστές συλλαμβάνονται, βασανίζονται, φυλακίζονται και εξορίζονται στα ξερονήσια.

Παράλληλα οι Έλληνες κομμουνιστές και αντιφασίστες, απαντώντας στην έκκληση του ΚΚΕ, δίνουν την πολύτιμη συμβολή τους στο κίνημα

της διεθνούς αλληλεγγύης για συμπαράσταση στον ισπανικό λαό, που μάχεται ενάντια στην τυραννία του φασίστα Φράνκο με το σύνθημα «No pasaran».

Από το Φλεβάρη του 1937 μέχρι το Φλεβάρη του 1943 περνά τις πύλες του κολαστηρίου της Ακροναυπλιάς όλη η αφρόκρεμα του λεσβιακού επαναστατικού κινήματος. Οι περισσότεροι απ' αυτούς θα δώσουν τη ζωή τους στον αγώνα, κατά τη διάρκεια της Εθνικής Αντίστασης και του Εμφυλίου.

Την Κυριακή, 4 Μαΐου 1941, καταλαμβάνεται η Λέσβος από τους Γερμανούς. Στα κρατητήρια της Γκεστάπο βασανίζονται απάνθρωπα πολλοί συμπατριώτες μας που αγωνίζονται για το γκρέμισμα του χιτλεροφασισμού. Συνολικά 42 πατριώτες θα πέσουν κάτω από τις σφαίρες του εκτελεστικού αποσπάσματος, οι 3 πρώτοι στα Μπλόκια και οι υπόλοιποι στα Τσαμάκια Μυτιλήνης.

Παράλληλα κάνει θραύση η φονική πείνα του χειμώνα 1941-1942. Επιβιώνουν μόνον οι μαυραγορίτες και οι δωσίλογοι. Προς το τέλος του 1941 συγκροτείται η Κεντρική Επιτροπή Απελευθερωτικού Αγώνα Λέσβου (ΚΕΑΑΛ), η οποία το 1943 μετονομάζεται σε Νομαρχιακή Επιτροπή (ΝΕ) ΕΑΜ Λέσβου. Με την παρακίνηση της αγγλικής προπαγάνδας πολλοί νέοι διαφεύγουν μέσω Τουρκίας, για να καταταγούν στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις της Μέσης Ανατολής, όπου αναπτύχθηκε ισχυρό ελληνικό απελευθερωτικό κίνημα, που απέβλεπε στην υποστήριξη της πάλης του υπόδουλου λαού μας και στη βοήθεια του συμμαχικού αγώνα. Το κίνημα χτυπιέται άγρια από τους Εγγλέζους και πολλοί φαντάροι κλείνονται στο «σύρμα». Η βίαιη διάλυση του κινήματος αντίστασης των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων στη Μέση Ανατολή τον Απρίλη του 1944 αποτέλεσε δραματική προειδοποίηση για τις υποχθόνιες επιδιώξεις των Βρετανών ιμπεριαλιστών κατά του αντιστασιακού κινήματος του λαού μας και της μεταπολεμικής ομαλής δημοκρατικής εξέλιξης της πατρίδας μας.

Η ΕΠΟΝ συγκροτείται στη Λέσβο το φθινόπωρο του 1943. Σ' όλη τη διάρκεια της Κατοχής αποτελεί μαχητικότερο κομμάτι της Αντίστασης, που δρα πλάι στις οργανώσεις των χωριών. Συμμετέχει στις δραστηριότητες του στρατιωτικού τομέα και του παράνομου μηχανισμού (κατασκοπία, συγκέντρωση πληροφοριών, εφοδιασμός κλπ). Αναπτύσσει πλούσια μορφωτική και πολιτιστική δράση, δημιουργώντας φιλοτεχνικούς ομίλους σε πολλά χωριά του νησιού. Ιδρύει λέσχες, ανεβάζει θεατρικές

παραστάσεις, οργανώνει πλήθος καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων. Καθοριστική είναι η συμβολή της στην οργάνωση των πάνδημων εκδηλώσεων γιορτασμού της Εθνικής Επετείου της 25ης Μαρτίου 1944 στην Αγιάσο, στο Μανταμάδο κι αλλού, που προκαλούν τις επιδρομές-αντίποινα των Γερμανών κατακτητών. Συμμετέχει στο πετυχημένο μπούκοτάζ της επιστράτευσης του Μάη του 1944. Βοηθά στη λειτουργία των συσσιτίων, στη σχολική εκπαίδευση των νέων, στη συγκέντρωση ιματισμού και εφοδίων για τ' αετόπουλα. Το καλοκαίρι του 1944 οι επονίτες κατατάσσονται ομαδικά στον εφεδρικό ΕΛΑΣ και χρησιμοποιούνται σαν παρατηρητές και σύνδεσμοι. Πρωτόγνωρη είναι η εκδοτική δραστηριότητα της ΕΠΟΝ, που αποσκοπεί στο ανέβασμα του πνευματικού επιπέδου της νεολαίας και του λαού και στη γαλούχησή τους στα ιδανικά της Οργάνωσης. Θα χτυπηθεί άγρια από το μεταβαρκιζιανό κράτος και πολλά στελέχη της θα πέσουν μαχόμενα στις τάξεις του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας (ΔΣΕ).

Εξακόσιοι περίπου Λέσβιοι δίνουν τη ζωή τους στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα της περιόδου 1940-1944. Οι μισοί απ' αυτούς πέφτουν στις τάξεις του Ελληνικού Στρατού στις επιχειρήσεις εναντίον Ιταλών και Γερμανών εισβολέων στην Ελλάδα και στη Μέση Ανατολή και άλλοι τόσοι θυσιάζουν τη ζωή τους στο βωμό της αθάνατης Εθνικής μας Αντίστασης.

Την Πρωτομαγιά του 1944 στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής -που από τότε ονομάστηκε «το θυσιαστήριο της λευτεριάς» 200 ατρόμητα παλικάρια, μπροστά στη φασιστική βαρβαρότητα, αντίκρισαν το θάνατο υμνώντας την Ελλάδα και τη λευτεριά. Μέσα σε αυτούς τους διακόσιους εκτελεσμένους του Σκοπευτηρίου της Καισαριανής, έξι παλικάρια της Λέσβου ποτίζουν με το αίμα τους το θυσιαστήριο της λευτεριάς: Γιάννης Ανουσάς, Ιγνάτης Αντωνέλης, Τηλέμαχος Βασάλος, Ηλίας Κακαλιός, Αναστάσης Πατέστος και Στέφανος Φουντής.

Το 1944 η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, που εδρεύει στην Αγία Παρασκευή, είναι έτοιμη για την ανάληψη της εξουσίας μετά την αποχώρηση των κατακτητών. Στις 10 Σεπτεμβρίου 1944 φεύγουν οι Γερμανοί από τη Λέσβο και σύσσωμος ο λεσβιακός λαός πανηγυρίζει τη χιλιάκριβη λευτεριά, πλημμυρίζοντας στις 12 του μήνα την προκουμαία της Μυτιλήνης.

Λέσβιοι κομμουνιστές έγκλειστοι στο κάτεργο της Ακροναυπλίας το 1937

Από τη μεγαλειώδη λαϊκή κινητοποίηση του Go Back
(Χριστούγεννα 1944)

Από κει κι ύστερα και για επτά περίπου μήνες εγκαθίστανται στο νησί οι αρχές της εαμικής εξουσίας, που απολαμβάνουν της στήριξης της μεγάλης λαϊκής πλειοψηφίας. Οι επίσημες κυβερνητικές αρχές είτε υπολειπούν (Εφορίες, Ταμεία, Τράπεζες) είτε ατονούν εντελώς (Δικαστήρια, Χωροφυλακή, Αυτοδιοικητικές Αρχές). Κάνουν την εμφάνισή τους οι νέοι λαογέννητοι θεσμοί της Λαϊκής Αυτοδιοίκησης, της Λαϊκής Δικαιοσύνης και της Εθνικής Πολιτοφυλακής. Εκδίδονται τραπε-

ζογραμμάτια (συνάλλαγμα). Συλλαμβάνονται οι εθνοπροδότες και οι συνεργάτες των κατακτητών. Συγκροτούνται Λαϊκό Δικαστήριο και Στρατοδικείο. Δημιουργείται εκδοτικός μηχανισμός. Οργανώνονται οι συγκοινωνίες στο εσωτερικό του νησιού.

Όταν αρχίζουν τα Δεκεμβριανά στην Αθήνα, από τα αιγαιοπελαγίτικα νησιά μόνον η Λέσβος βρίσκεται με Εαμική αυτοδιοίκηση, με ΕΛΑΣ και με Εθνική Πολιτοφυλακή. Κι ακόμα με λαϊκά δικαστήρια και με τη μεγάλη πλειοψηφία του λεσβιακού λαού ενταγμένη στις Εαμικές οργανώσεις.

Γεγονός μεγάλης ιστορικής σημασίας είναι η ματαίωση από το λεσβιακό λαό της απόβασης στο νησί μας των αποικιακών στρατευμάτων του Άγγλου ταξίαρχου Τόρνμπουλ (Σύμμαχου Διοικητή Στρατευμάτων Αιγαίου), που επιχειρείται την παραμονή των Χριστουγέννων του 1944. Η απεργιακή επιτροπή κηρύσσει γενική απεργία σ' όλο το νησί. Η ΝΕ του ΕΑΜ καλεί σε γενική κινητοποίηση τον κόσμο. Σύσσωμος ο λεσβιακός λαός κατεβαίνει απ' τα χωριά στην πόλη, για να αντιπαράξει τα στήθια του στα εγγλέζικα πολεμικά καράβια. Την ίδια νύχτα στήνονται οδοφράγματα στα κυριότερα σημεία της πόλης και γύρω απ' το λιμάνι. Τα υπερασπίζονται ελασίτες και ξυπόλυτα αετόπουλα. Με γυμνωμένα σπαθιά, κασμάδες και πελέκια αποτρέπουν αποβατική ενέργεια που επιχειρείται το βράδυ των Χριστουγέννων στα Μπλόκια. Επί τέσσερις μέρες ο λαός ξημεροβραδιάζεται στην προκουμιά της Μυτιλήνης, ξεροσταλιάζοντας στο παγωμένο ξεροβόρι και στο χιονόνερο, για να αντιμετωπίσει κάθε εχθρική επιβουλή. Ανάβουν φωτιές για να ζεσταθούν και τραγουδούν. Ένα μυριόστομο «Go back!» δονεί τη χειμωνιάτικη ατμόσφαιρα. Το πρωί της 28ης Δεκεμβρίου 1944 νικημένοι οι Άγγλοι αποικιοκράτες τα μαζεύουν και ξεκουμπίζονται. Ο λαός πανηγυρίζει τη νίκη του έξω απ' το Δημαρχείο της πόλης. Το μεσημέρι παρελαύνουν η Εθνική Αλληλεγγύη, ο ΕΛΑΣ, η Πολιτοφυλακή και ο εφεδρικός ΕΛΑΣ. Το «Go back» έμεινε στη συλλογική μνήμη ως η νικητήρια ιαχή του λεσβιακού λαού ενάντια στον εγγλέζικο ιμπεριαλισμό.

Μετά τα Δεκεμβριανά, το 114 Τάγμα Εθνοφυλακής (ΤΕ), που αποτελούνταν κυρίως από ελασίτες, μετατίθεται στην Κόρινθο και έρχεται στη Μυτιλήνη το 149 ΤΕ, που στελεχωνόταν από πρώην συνεργάτες των Γερμανών. Παράλληλα εγκαθίστανται στη Μυτιλήνη οι κυβερνητικές αρχές. Το Φλεβάρη του 1945, μετά τον αφοπλισμό του ντό-

πιου ΕΛΑΣ και της Πολιτοφυλακής που προβλεπόταν από τη Συμφωνία της Βάρκιζας, ξεσπά το τρομοκρατικό όργιο στις λαϊκές συνοικίες της πόλης και στην ύπαιθρο και αναγκάζει πολλούς καταδιωκόμενους πατριώτες να ξαναβγούν στο βουνό.

Οι ένοπλες συμπλοκές των ανταρτών με τις κυβερνητικές δυνάμεις αρχίζουν από το καλοκαίρι του 1946. Ο γεμάτος ηρωισμό και αυτοθυσία αγώνας του Δημοκρατικού Στρατού Λέσβου συνεχίζεται, μέσα σε εξαιρετικά άνισες και αντίξοες συνθήκες, πολλούς μήνες μετά την πτώση του Γράμου και του Βίτσι. Πάνω από εκατό Λέσβιοι κομμουνιστές θυσιάζονται σ' αυτό τον αγώνα, μέσα κι έξω απ' το νησί μας.

Οι εκτοπίσεις των δημοκρατικών πολιτών είναι στην ημερήσια διάταξη καθ' όλη τη διάρκεια του Εμφυλίου, αλλά και αργότερα. Τα ξερονήσια γεμίζουν από δεκάδες χιλιάδες εξόριστους, πολλοί απ' τους οποίους αφήνουν τη στερνή τους ανασαيميά στους τόπους του μαρτυρίου τους. Οι γυναίκες εκτοπίζονται στο στρατόπεδο της Χίου. Ανάμεσά τους μικρά παιδιά που υποφέρουν μαζί τους μέσα στις σκηνές από ζέστη, ανυδρία, πείνα, αρρώστιες, κακοκαιρίες.

Τον Απρίλη του 1949 τις μεταφέρουν στο Τρίκερι, όπου οι συνθήκες κράτησής τους είναι ακόμα χειρότερες κι από κει στη Μακρόνησο, στο φοβερό αυτό οργανισμό βί-ασμού των συνειδήσεων, που λειτούργησε με τη συγκεντρωμένη πείρα των χιτλε-ρικών στρατοπέδων, της βρετανικής αποικιοκρατίας και της μεταξικής δικτατορίας. Το κολαστήριο της Μακρονήσου χρησιμοποιήθηκε ως στρατόπεδο, αφενός για την αναμόρφωση των πολιτικών κρατουμένων, που βιάζονταν σωματικά και ψυχολογικά για να κάνουν δηλώσεις αποκήρυξης του κομμουνισμού («δηλώσεις μετανοίας»), και αφετέρου για την «εθνική ανάνηψη» των δημοκρατικών φαντάρων. Από τον Αύ-γουστο του 1950, με τους αγώνες του ελληνικού λαού και τη διεθνή κατακραυγή, η κυβέρνηση αναγκάζεται να καταργήσει σταδιακά το στρατόπεδο της Μακρονήσου.

Στη σύνθετη μετεμφυλιακή πολιτική κατάσταση το παράνομο ΚΚΕ αντιμετωπίζει την ανάγκη της πολιτικής δράσης του και μέσα από τις κοινοβουλευτικές διαδικα-σίες, στο πλαίσιο της πολιτικής γραμμής για τη δημιουργία ενός ενιαίου δημοκρα-τικού συνασπισμού σε όλη τη χώρα. Έτσι τον Αύγουστο του 1951 δημιουργείται το συμμαχικό σχήμα Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά (ΕΔΑ). Στις εκλογές του χρόνου αυτού κατορθώνει να πάρει το 24,4% των ψήφων καταλαμβάνοντας 78 βουλευτικές έδρες και να αναδειχτεί αξιωματική αντιπολίτευση. Στο Νομό Λέσβου η ΕΔΑ έρχε-ται πρώτο κόμμα με 35.320 ψήφους και ποσοστό 42,15%, το μεγαλύτερο της πολιτικής ιστορίας της στο νομό, εκλέγοντας τρεις βουλευτές. Το αστι-κό κράτος θορυβείται από την άνοδο του λαϊκού κινήματος και εξαπολύει νέο κύμα διώξεων των κομμουνι-στών και δημοκρατικών πολιτών. Το στρατόπεδο του Αϊ Στράτη γεμίζει εξόριστους.

Οι εθνικές και διεθνείς εξελίξεις της τετραετίας 1963-1967 (η δολο-φονία του Γρηγόρη Λαμπράκη, το

Γυναϊκόπαιδα της Αγιάσου εξόριστα στη Χίο το 1948

τέλος της «αστυνομικής δημοκρατίας» με την πτώση της κυβέρνησης Καραμανλή, το ξέσπασμα της κυπριακής κρίσης που σύντομα διεθνοποιείται, το βασιλικό πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου 1965, ο αγώνας κατά της εγκατάστασης ξένων στρατιωτικών βάσεων στη χώρα κ.ά.) δημιουργούν το πολιτικό περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσουν τη δράση τους οι Λαμπράκηδες. Η «Δημοκρατική Νεολαία Λαμπράκη» (ΔΝΛ) αριθμεί περίπου εκατό χιλιάδες μέλη που κατανέμονται σε 150 λέσχές σ' όλη την Ελλάδα. Ισχυρή είναι η παρουσία της σ' όλη τη Λέσβο, κάτι που δε συμβαίνει σ' άλλα αιγαιοπελαγίτικα νησιά.

Στις 21 Απριλίου 1967 εκδηλώνεται το αμερικανοκίνητο φασιστικό πραξικόπημα των συνταγματάρχων και ξημερώνει άλλη μια μαύρη μέρα στη νεότερη ιστορία της πατρίδας μας. Αρχίζουν πάλι οι διώξεις των κομμουνιστών, φιμώνεται ο Τύπος, στραγγαλίζονται οι ατομικές και συνδικαλιστικές ελευθερίες των πολιτών. Εκατοντάδες Λέσβιοι κομμουνιστές και αγωνιστές της Αριστεράς σέρνονται στις εξορίες και στις φυλακές. Η Γυάρος ξαναχρησιμοποιείται ως τόπος εκτόπισης. Εκεί μεταφέρονται 7.500 πολιτικοί κρατούμενοι. Αργότερα γίνεται σταδιακή μεταγωγή των ανδρών στο Παρθένι και στο Λακκί της Λέρου και των γυναικών στις φυλακές Αλικαρνασσού Κρήτης κι αλλού. Η Γυάρος θα κλείσει οριστικά τον Ιούλη του 1974 με την κατάρρευση της χούντας.

Αποκορύφωμα των λαϊκών αντιφασιστικών αγώνων στέκεται η ηρωική εξέγερση του Πολυτεχνείου (14-18/11/1973). Στις 15 Ιουλίου 1974 η χούντα πραγματοποιεί αιματηρό πραξικόπημα στην Κύπρο και ακολουθεί η τουρκική εισβολή στο νησί. Η ασίγηστη πάλη του λαού μας οδηγεί στην πτώση της χούντας στις 23 Ιουλίου 1974, που σηματοδοτεί μια σημαντική πολιτική αλλαγή: το πέρασμα από το καθεστώς της στρατιωτικής φασιστικής δικτατορίας στην αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Από τις εκδηλώσεις του Πολιτιστικού Διημέρου «Δράση: Θεσσαλονίκη 2003» στη Μυτιλήνη (Μάης 2003)

Διο μήνες μετά την πτώση της χούντας (στις 23 Σεπτεμβρίου 1974) επιτρέπεται η νόμιμη επαναλειτουργία του Κόμματος, που είχε τεθεί εκτός νόμου με τον Α.Ν. 509/1947. Οι εξελίξεις αυτές αποτελούν μεγάλες κατακτήσεις της εργατικής τάξης και του λαού μας. Στην πόλη και στα χωριά της Λέσβου στήνονται κομματικές οργανώσεις και αρχίζει μια νέα περίοδος ταξικής πάλης. Εκλογικές μάχες με σημαντικές επιτυχίες (απ' το 1974 μέχρι σήμερα η Λέσβος βγάζει κομμουνιστή βουλευτή), συνδικαλιστικοί αγώνες, παναγροτικά συλλαλητήρια, πικετοφορίες, αγώνες ενάντια στην εγκατάλειψη και υποβάθμιση του νησιού μας, πορείες ειρήνης, πολιτικές εκδηλώσεις, εκδοτική δραστηριότητα, είναι οι βασικές πτυχές της μεταπολιτευτικής κομματικής δράσης στη Λέσβο.

Η καπιταλιστική βαρβαρότητα και η πάλη για την εξάλειψή της

Ο ιμπεριαλισμός είναι από τη φύση του επιθετικός και τυχοδιωκτικός. Οι μεγάλες καπιταλιστικές οικονομίες ανταγωνίζονται λυσσαλέα μεταξύ τους για την εξασφάλιση νέων αγορών και σφαιρών επιρροής, νέων ενεργειακών πηγών και δρόμων μεταφοράς ενέργειας, νέων επενδύσεων για την αναπαραγωγή του κεφαλαίου.

Στο βωμό του αδηφάγου νόμου του καπιταλιστικού κέρδους αιματοκυλούνται οι λαοί, όπως συμβαίνει στις μέρες μας στην Ουκρανία, στη Μέση Ανατολή, στην Αφρική. Ξεσπάνε πόλεμοι που δημιουργούν το σύγχρονο τεράστιο προσφυγικό και μεταναστευτικό κύμα. Το ΝΑΤΟ είναι η αιχμή του δόρατος αυτής της επιθετικής πολιτικής.

Πορεία της ΚΝΕ στην Προκουμαία Μυτιλήνης
(Από τις εκδηλώσεις του 30ού Αντιιμπεριαλιστικού Διημέρου της ΚΝΕ, Σάββατο 10 Ιούλη 2021)

Διαδοχικά οι κυβερνήσεις της χώρας μας, η μία μετά την άλλη συντάσσονται με τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις και προωθούν τις επιλογές και τους στρατηγικούς τους σκοπούς. Έχουν μετατρέψει την Ελλάδα σε μια απέραντη ΝΑΤΟϊκή βάση και πολεμικό ορμητήριο, πράγμα που εγκυμονεί τεράστιους κινδύνους για την εθνική μας ασφάλεια και δημιουργεί τους όρους μιας επικίνδυνης ανάμειξης της χώρας μας στους τυχοδιωκτισμούς του κεφαλαίου. Πρόσφατο παράδειγμα η αποστολή οπλικών συστημάτων στην Ουκρανία, που έχει γίνει πεδίο σφοδρής ένοπλης αντιπαράθεσης των μεγάλων ιμπεριαλιστικών κέντρων της εποχής μας, ΗΠΑ–ΝΑΤΟ–ΕΕ από τη μια, και Ρωσίας – Κίνας από την άλλη. Ομοίως με την ανάμειξη των Αμερικανο-ευρωπαϊών προωθούνται επιζήμιες για τα εθνικά μας συμφέροντα διευθετήσεις στο Αιγαίο.

Η μεγάλη λαϊκή πλειοψηφία της κοινωνίας, η εργατική τάξη, τα κατώτερα μεσαία στρώματα της πόλης και της υπαίθρου, οι γυναίκες, οι νέοι, οι συνταξιούχοι, τα ΑμΕΑ, οι εργαζόμενοι στον Πολιτισμό και τον Αθλητισμό δίνουν καθημερινά τη μάχη της επιβίωσης σε δυσμενέστερες συνθήκες. Εντέίνεται η εκμετάλλευση της εργατικής τάξης, μεγαλώνει η απόλυτη και σχετική εξαθλίωσή της.

Τα τεράστια κέρδη των ενεργειακών ομίλων των αμερικανικών μονοπωλίων που παράγουν το υδροποιημένο φυσικό αέριο (LNG) και των εφοπιστών που το μεταφέρουν, είναι ακριβώς ο πυρήνας της ενεργειακής φτώχειας.

Οι επενδύσεις στον τουρισμό μετατρέπουν σε πανάκριβο εμπόρευμα τη λαϊκή αναψυχή, εκτινάσσουν το κόστος της λαϊκής και επαγγελματικής στέγης, ενώ βασίζονται στην ολοένα και φθηνότερη εργατική δύναμη στον κλάδο.

Ο μονόπλευρος προσανατολισμός στην εξαγωγή αγροτικών προϊόντων ωφελεί κυρίως τους εμποροβιομήχανους, τις μεγάλες αγροτικές καπιταλιστικές εκμεταλλεύ-

Από τις μαζικές κινητοποιήσεις ενάντια στο έγκλημα των Τεμπών (Μυτιλήνη 8-3-2023)

σεις, ενώ οι αθρόες εισαγωγές αγροτικών προϊόντων προσθέτουν νέες δυσκολίες στη ζωή των μικρών αγροτοπαραγωγών, υποβαθμίζουν την ποιότητα βασικών ειδών διατροφής του λαού.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα προχώρησε σε διαδοχικές αυξήσεις των επιτοκίων, με άμεση επίπτωση στην αποπληρωμή στεγαστικών και άλλων λαϊκών δανείων, οδηγώντας σε περαιτέρω επιβάρυνση των ήδη υπερχρεωμένων εργατικών - λαϊκών εισοδημάτων.

Είναι τρομακτικό, ο καπιταλισμός συνεχώς εγκληματεί. Τα «προδιαγεγραμμένα» εγκλήματα του συντελούνται καθημερινά (Μάτι-Μάντρα, Τέμπη, εργατικά δυστυχήματα...) και ο serial killer, με την άδεια των κυβερνήσεων, κυκλοφορεί ανάμεσά μας. Δε χρειάζεται να σκαρφιστεί τρόπους διαφυγής αφού, με την ψήφο στις κυβερνήσεις του ελληνικού δικομματισμού, αλλά και στα άλλα αστικά κόμματα-δεκανίκια του συστήματος, τους παρέχουμε αυτό το δικαίωμα.

Η ανατροπή του σοσιαλισμού και η παγκόσμια υποχώρηση του εργατικού κινήματος ούτε δικαιώνουν την καπιταλιστική βαρβαρότητα που ζούμε, ούτε πολύ περισσότερο σταματούν τον τροχό της Ιστορίας, που, παρά τις δυσκολίες και τα εμπόδια, κινείται πάντα προς τα μπρος. Με αυτήν την πυξίδα οργανώνουμε τους σύγχρονους αγώνες της εργατικής τάξης, τη συμμαχία της με τα άλλα λαϊκά στρώματα, ενάντια στην επίθεση του κεφαλαίου, στα συνεχόμενα αντιλαϊκά μέτρα, στα μνημόνια, ενάντια στις ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις και τους πολέμους.

Είναι η ώρα η εργατική τάξη, ο λαός να αξιοποιήσουν τα δικά τους «όπλα» στην ολομέτωπη επίθεση του κεφαλαίου. Σ' όλη την αιματοβαμμένη του πορεία το διεθνές επαναστατικό κίνημα αντιμετώπιζε το δίλημμα: Ενσωμάτωση ή ρήξη με το αστικό σύστημα; Και η απάντηση που έδινε η ίδια η ζωή ήταν πάντα μια: Η πάλη μπορεί να είναι αποτελεσματική μόνον όταν στοχεύει στην ανατροπή της εξουσίας του κεφαλαίου και δεν εγκλωβίζεται στα εναλλακτικά σενάρια της αστικής διαχείρισης, στις διαφορετικές πολιτικές των αστικών κομμάτων.

Αυτό συμβαίνει, γιατί οι κυβερνήσεις είναι σαν τα τρένα. Το πού θα πάνε δεν το καθορίζει ο μηχανοδηγός, το καθορίζουν οι ράγες. Όταν είσαι σε λάθος ράγες θα ακολουθήσεις και λάθος κατεύθυνση. Όταν τις ράγες τις έχει φτιάξει το κεφάλαιο, η ΕΕ, το ΝΑΤΟ, οι δεσμεύσεις απέναντι σε αυτούς, εκεί θα πάνε και τα τρένα, δηλαδή οι κυβερνήσεις. Συνεπώς, το ζήτημα δεν είναι να αλλάξουμε τα κόμματα που θα είναι "μηχανοδηγοί" και "σταθμάρχες" της ίδιας πολιτικής, αλλά να ξηλώσουμε τις ράγες και να φτιάξουμε άλλες, αν θέλουμε να πάμε σε άλλη κατεύθυνση.

Η πλούσια πείρα του ταξικού λαϊκού κινήματος και στη χώρα μας δείχνει πως ό,τι κέρδισε ο λαός μας το κέρδισε με τους δικούς του αγώνες, στο δρόμο της ανατροπής του καπιταλισμού και της οικοδόμησης μιας νέας πανανθρώπινης κοινωνίας, αυτής του σοσιαλισμού - κομμουνισμού.

Πρωτομαγιά του '44 το λεσβιακό αίμα που χύθηκε στο θυσιαστήριο της λευτεριάς

*Στην κορυφή της αρετής φτασμένοι
το θάνατο νικήσανε. Και τώρα
με δουλούδια του Μάη στεφανωμένοι
πάνω από χρόνο και φυλή και Χώρα
με την Ελλάδα μας μέσα τους ακέρια
χορό Ζαλόγγου σέρνουνε στην πύλαση
κι απλώνουνε στον άνθρωπο τα χέρια
στην κορυφή της αρετής να φτάσει.*

(της Σοφίας Μαυροειδή–Παπαδάκη)

Την Πρωτομαγιά του 1944 στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής - που από τότε ονομάστηκε «το θυσιαστήριο της λευτεριάς» - 200 ατρόμητα παλικάρια, μπροστά στη φασιστική βαρβαρότητα, αντίκρισαν το θάνατο υμνώντας την Ελλάδα και τη λευτεριά.

Από τις 27 Απριλίου 1944 ο στρατιωτικός διοικητής της νότιας Ελλάδας, γερμανός στρατηγός Σπάιντελ (που το 1962 ήταν διοικητής των χερσαίων δυνάμεων του ΝΑΤΟ!), είχε διατάξει την εκτέλεση 200 κομμουνιστών. Ανάμεσα στους 200 ήταν 120 Ακροναυπλιώτες και 30 Αναφιώτες, μέλη και στελέχη του ΚΚΕ που κρατούνταν στις φυλακές και τις εξορίες πριν από τον πόλεμο. Οι υπόλοιποι ήταν στελέχη της ΕΠΟΝ και αιχμάλωτοι ελασίτες.

Μέσα σε αυτούς τους διακόσιους εκτελεσμένους του Σκοπευτηρίου της Καισαριανής, έξι παλικάρια της Λέσβου ποτίζουν με το αίμα τους το θυσιαστήριο της λευτεριάς: Γιάννης Ανουσάς, Ιγνάτης Αντωνέλης, Τηλέμαχος Βασάλος, Ηλίας Κακαλιός, Αναστάσης Πατέστος και Στέφανος Φουντής.

Η εκτέλεση των 200 κομμουνιστών στο Σκοπευτήριο Καισαριανής σε χαρακτηριστικό του Τάσου

Ανουσάς Γιάννης. Γεννήθηκε στο Μανταμάδο το 1920. Φεύγει από το χωριό του και εγκαθίσταται μόνιμα στην Αθήνα. Γίνεται μέλος (και αργότερα στέλεχος) του ΚΚΕ. Συλλαμβάνεται από τη μεταξική δικτατορία και κλείνεται στην Ακροναυπλία. Την περίοδο της Κατοχής αναπτύσσει πλούσια αντιστασιακή δράση και αναδεικνύεται σε στέλεχος της ΕΠΟΝ. Για το λόγο αυτό πιάνεται και εκτελείται από τους κατακτητές στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής την Πρωτομαγιά του '44.

Αντωνέλης Ιγνάτιος. Γεννήθηκε στο Μανταμάδο το 1903. Εργάζεται σαν ηλεκτρολόγος στο εργοστάσιο Ραπίτη στη Μυτιλήνη. Το 1932 γίνεται μέλος του ΚΚΕ. Πιάνεται το 1936 από τη μεταξική δικτατορία και εξορίζεται στην Ανάφη. Μετά την πτώση του Μουσολίνι και την ανακωχή του Μπαντόλιο (25-7-1943) οι εξόριστοι Αναφιώτες αφήνονται ελεύθεροι. Ύστερα από πολλές ταλαιπωρίες φτάνει στην Τζια κι ύστερα από δυο μέρες στη Σύρο, όπου ξαναπιάνεται και κλείνεται στις φυλακές της Σύρας (Λαζαρέτα). Από εκεί οι Γερμανοί τον μεταφέρουν στις φυλακές Αβέρωφ και στη συνέχεια στο Χαϊδάρι.

Την Πρωτομαγιά του '44 εκτελείται απ' τους Γερμανούς στην Καισαριανή.

Βασάλος Τηλέμαχος. Γεννήθηκε το 1915 στην Τένεδο. Ήδη από το Γυμνάσιο αναπτύσσει πολιτική δραστηριότητα. Το 1934 μπαίνει στις γραμμές της ΟΚΝΕ και αργότερα γίνεται Γραμματέας της ΟΚΝΕ Λέσβου και μέλος του ΚΚΕ. Την περίοδο της «κοσμογονίας» του Κονδύλη εξορίζεται στην Ανάφη. Στη διάρκεια της μεταξικής δικτατορίας δουλεύει παράνομα, οπότε πιάνεται και εκτοπίζεται ξανά στην Ανάφη. Υπηρετεί τη στρατιωτική του θητεία και ξαναστέλνεται στο ξερονήσι. Ύστερα από τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας (8-9-1943) δραπετεύει, αλλά συλλαμβάνεται από τους Γερμανούς στη

Σύρο και κλείνεται στις φυλακές Αβέρωφ. Από κει μεταφέρεται στο Χαϊδάρι και την Πρωτομαγιά του '44 εκτελείται στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής.

Κακαλιός Ηλίας. Γεννήθηκε το 1913 στην Αγιάσο. Ήταν Γραμματέας της ΟΚΝΕ Αγιάσου, που εξέδιδε τότε δική της τοπική εφημερίδα. Ράφτης στο επάγγελμα, πρωτοστατεί για τη συγκρότηση της Συνεργατικής Ραφτάδων Αγιάσου. Το 1934 γίνεται μέλος του ΚΚΕ και την επόμενη χρονιά εξορίζεται για τέσσερις μήνες στη Σίκινο. Γυρίζει και με ακόμα μεγαλύτερο ζήλο δουλεύει για το Κόμμα και το Λαό. Στη διάρκεια της μεταξικής δικτατορίας υπηρετεί τη στρατιωτική του θητεία. Το Δεκέμβρη του 1938, παραμονή της απόλυσής του από το Στρατό, τον συλλαμβάνουν και τον εκτοπίζουν στη Σίφνο κι από κει στην Ανάφη, για να εκτίσει παλιότερη ποινή που του είχε επιβληθεί. Μένει στην Ανάφη μέ-

χρι το 1943 και από κει μεταφέρεται στις φυλακές Αβέρωφ και παραδίδεται από την εθνοπροδοτική κυβέρνηση της Αθήνας στις γερμανικές αρχές κατοχής. Από τις φυλακές Αβέρωφ μεταφέρεται στο στρατόπεδο Χαϊδαρίου και την Πρωτομαγιά του '44 εκτελείται στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής από τους Γερμανούς ναζιστές.

Πατέστος Αναστάσης. Γεννήθηκε το 1902 στα Μοσχονήσια και ήρθε στη Μυτιλήνη πριν τη μικρασιατική καταστροφή. Απ' το 1919 ως το 1927 υπηρετεί στη Χωροφυλακή, από την οποία θα απολυθεί λόγω ανάμειξής του με το κομμουνιστικό κίνημα. Εντάσσεται στην Κομμουνιστική Νεολαία και παράλληλα δουλεύει σαν τυπογράφος. Μέσα από τη δράση του στο εργατικό κίνημα αναδεικνύεται σε στέλεχος του ΚΚΕ και το 1932 συλλαμβάνεται και εξορίζεται. Το 1935 δουλεύει στην Κ.Ο. Αθήνας ως οργανωτικός υπεύθυνος στην περιοχή Πατησίων. Αρχές του 1936 αναλαμβάνει Γραμματέας της Περιφερειακής Επιτροπής του ΚΚΕ. Συλλαμβάνεται επί δικτατορίας Μεταξά και εξορίζεται στην Ανάφη. Από κει φυλακίζεται στην Ακροναυπλία από το 1937 ως το Γενάρη του 1943, οπότε μεταφέρεται στο στρατόπεδο της Λάρισας. Στη συνέχεια κλείνεται στις φυλακές Αβέρωφ και μετά στο στρατόπεδο του Χαϊδαρίου. Εκτελείται από τους ναζί στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής την Πρωτομαγιά του 1944.

Φουντής Στέφανος. Γεννήθηκε στο Μανταμάδο το 1908. Το 1928 οργανώνεται στην ΟΚΝΕ. Το 1932 αποφοιτά με άριστα από το Λύκειο Μυτιλήνης και στέλεχεται στη Γάνδη του Βελγίου για να σπουδάσει μηχανολόγος–ηλεκτρολόγος με υποτροφία του Καραντώνειου Κληροδοτήματος Μυτιλήνης. Γίνεται μέλος του ΚΚΕ και το 1935 γυρίζει στη Λέσβο και δουλεύει μέσα από την Κ.Ο.

Μυτιλήνης. Διετέλεσε μέλος της Περιφερειακής Επιτροπής της Κ.Ο. Μυτιλήνης. Το 1936 πιάνεται στον Ωρωπό Αττικής και εξορίζεται στην Ανάφη. Από εκεί στέλνεται διαδοχικά στην Ακροναυπλία, στις φυλακές Μυτιλήνης, στις φυλακές Σύρου (μέλος της ομάδας πολιτικών κρατουμένων Λαζαρέτας Σύρου το 1938) και πάλι στην Ακροναυπλία. Το 1943 μεταφέρεται με άλλους Ακροναυπλιώτες στις φυλακές Λάρισας και μετά στο Χαϊδάρι, απ' όπου τον παίρνουν και τον εκτελούν στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής την Πρωτομαγιά του '44.

ΑΘΑΝΑΤΟΙ !!!

Το σχέδιο των κατακτητών μ' αυτή τη μαζική εκτέλεση, σ' αυτή την κρίσιμη περίοδο του πολέμου, ήταν να δώσουν ένα σοβαρό χτύπημα στον απελευθερωτικό αγώνα του λαού της Ελλάδας. Ήθελαν με την ωμή βία να κάμψουν το λαϊκό απελευθερωτικό κίνημα. Πέτυχαν βέβαια το αντίθετο, γιατί γιγάντωσαν την απόφαση του λαού για πάλη μέχρι τη νίκη. Η θυσία των διακοσίων έγινε σύμβολο, έγινε σημαία της απελευθέρωσης, έγινε τραγούδι, γιατί νίκησαν το θάνατο και πέρασαν στην αιωνιότητα...

*«Πάνω στα ματωμένα πουκάμισα των σκοτωμένων
εμείς καθόμασταν τα βράδια
και ζωγραφίζαμε σκηνές απ' την αυριανή ευτυχία του κόσμου.
Έτσι γεννήθηκαν οι σημαίες μας.»*

(Τ. Λειβαδίτης. Σημαίες)

Παιδί μου, αυτοί πέθαναν για να ζήσεις!

Σαμαρίδης Γιώργος (1911-1949)

Βαβούδης Νίκος (1906-1951)

Αλβανός Ακίνδυνος (1909-1947)

Κανόνης Χαράλαμπος (1909-1948)

Σβώρου Έλλη (1924-1949)

Κρικλιάνη Ζαχαρούλα (1927-1947)

Αντωνιάδης Παναγιώτης (1918-1950)

Καρωμένος Βαγγέλης (1909-1946)

Αγρίτης Αντώνης (1908-1950)

Κουνιάρης Στρατής (1916-1948)

Σκουταριώτης Νίκος (1904-1947)

Διαμαντής Απόστολος (1919-1947)

Αγριτέλης Νίκος (1919-1947)

Πασχαλιάς Κυριάκος (1912-1950)

Φιλίππου Μανώλης ή Καρακώστας (1912-1947)

Σαμίου Γιώργος (1923-1948)

Κουντουρέλης Γρηγόρης (1903-1948)

Βασάλος Γιάννης (1913-1949)

Τζανής Γιάννης (1920-1948)

Τσολάκης Γιάννης (1921-1948)

Οι νεκροί μας

Τα παλληκάρια δεν πεθαίνουν στο κρεβάτι
μήτε γερνούν, δεν έχουν τόση υπομονή
μα απ' τη ζωή παράκαιρα, άξαφνα φευγάτοι,
γίνονται θύμηση βαθιά που μας πονεί.

Χάνονται οι ακριβοί μας ο ένας με τον άλλον
απιστομιόνται δίχως ούτε βογγητό
παιδιά που εζήλεσαν τη δόξα των μεγάλων
και που στη μάχη αξίζουν ίσαμ' εκατό.

Μπήκατε στον αγώνα σαν σε πανηγύρι
τραβώντας πρώτοι και γλυτώνοντας στερνοί
ω, που δεν ήταν τόσο γρήγορα να γείρει
για σας ο ήλιος ούτε η μέρα η φωτεινή.

Μπροστάρια του λαού, του ίσαμε χτες δεσμώτη,
δεν είχατε άλλο από το ζήλο το θερμό
και κάματε θυσία τη φλογερή σας νιότη
για των χιλιάδων αδελφιών το λυτρωμό.

Πεθάνατε γι' αυτό της γης μας το κομμάτι
για της πατρίδας μας ακέρια την τιμή
κι ακόμα για το δίκιο τ' άγιο του χωριάτη
για της φτωχολογιάς τ' ατίμητο ψωμί.

Στο χώμα το δικό σας μείνατε με βούλες
στην τρυπημένη σας μαντύα εδώ κι εκεί
θα σας σκεπάζουν με τη χλόη τους οι ραχούλες
και θα σας κλαιν' με τη φλογέρα οι πιστικοί.

Μα εμείς, που πρώτα λογαριάζουμε το χρέος,
δε θα τ' αφήσουμε το δάκρυ να χυθεί,
μόνο έτσι που σας ήβρε ο θάνατος ωραίος
μέσα μας άσειστοι θα στέκεστε κι ορθοί!

(ποίημα του Γιώργη Κοτζιούλα)

